

Türkçe Konuşurların Resmi ve Gayriresmi Konuşmalarda Stil Değişirmesi

Style-Shifting of Turkish Speakers in Formal and Informal Conversations

Begüm Sarıdede Issakha Mahamat¹

Received 14 June 2023

Received in revised form 15 July 2023

Accepted 18 July 2023

APA Citation: Sarıdede Issakha Mahamat, B. (2023). Türkçe Konuşurların Resmi ve Gayriresmi Konuşmalarda Stil Değişirmesi. *Türkçe Uygulamalı Dilbilim Dergisi* 1(1), 90-104.

Özet

Bu araştırmada Türkçe konuşurların resmi ve gayri resmi ortamlarda konuşma tarzlarının nasıl değiştiği 'Konuşmaya Dikkat, Dinleyiciye Göre Tasarım Modeli ve Konuşmacı Tasarımı ve Girişimci Stil Değişimi' modelleri dikkate alınarak incelenmiştir. Özellikle sosyal medya fenomenleri ve ünlülerin konuşmaları üzerinden farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında, katılımcıların internette yayınlanan videoları izlenmiş, dil kullanımlarında gözlemlenen değişiklikler betimsel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırma sürecinde özellikle katılımcıların sözcük seçimleri, hitap şekilleri, yerel dil kullanımı, telaffuz farklılıkları, konuşma konuları ve parçalarüstü birimlerin kullanımı gibi unsurlar üzerinde durulmuştur. Veri toplama sürecinde, katılımcıların resmi ortamlarda ve gayri resmi ortamlarda (örneğin arkadaşlarıyla birlikteyken) çektikleri videolar karşılaştırılmıştır. Bu araştırmada toplanan veriler, dil kullanımındaki farklılıkların anlaşılmasına yardımcı olabilir ve konuşma stillerinin nasıl değişebileceği konusunda yeni bilgiler sağlayabilir. Ancak, bu çalışmanın bir sınırlılığı olarak, incelenen videoların her ne kadar gayriresmi olarak tanımlansa da bir kamera önünde ve internet ortamı için çekildiğinin bilinmesi kişilerin konuşma tarzını etkileyeceği olasılığı kabul edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: resmi ve gayri resmi konuşma; sözcük seçimi; parçalarüstü birimler; telaffuz farklılıkları; yerel dil kullanımı.

Abstract

In this study, changes in the speaking styles of Turkish speakers in formal and informal environments were examined, considering the 'Attention to Speech, Audience Design Model and Speaker Design and Initiative Style Shift' models. Differences were sought especially through the speeches of social media influencers and celebrities. As part of the study, the participants' videos posted online were watched, and changes observed in their language use were analyzed using descriptive methods. During the research process, particular attention was paid to elements such as the participants' word choices, terms of addressing, local language use, pronunciation differences, topics of conversation, and usage of suprasegmental units. During the data collection process, videos that participants shot in formal environments and in informal environments (for example, with friends) were compared. The data collected in this study can help understand differences in language use and provide new information on how speaking styles can change. However, as a limitation of this study, it is acknowledged that even though the examined videos are defined as informal, the knowledge that they were filmed in front of a camera and for an online environment could influence the style of speech.

Keywords: formal and informal speech; word choice; suprasegmental units; pronunciation differences; local language use.

¹İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilim Bölümü, İstanbul-Türkiye, bgmsrd@gmail.com. ORCID: 0000-0003-4897-793X

1. Giriş

İnsanlar dili her gün birçok farklı alanda çeşitli amaçlar için kullanırlar. Daha önceki araştırmalarda, mesaj içeriği, ortam, amaç, konuşmacının yaşı, cinsiyeti, etnik kökeni, bölgesi (Ervin-Tripp, 1964; Hymes, 1972; Preston, 1986; Rickford & McNair-Knox, 2020), statüsü ve gelir düzeyi gibi faktörler değiştikçe insanların kullandıkları dilin değiştiği kanıtlanmıştır. Ancak, farklı konuşma stilleri için ayrı bireylere ihtiyaç yoktur. Bir kişi çeşitli koşullara bağlı olarak konuşma şeklini değiştirebilir. Labov'a (1972b) göre "herkes üslup değiştirir" ancak üslup değiştirmede insanları dil kullanımını değiştirmeye teşvik eden temel olarak üç faktör vardır.

İlki Labov'un "Konuşmaya Dikkat" (attention to speech) modelidir. Bu model, konuşmanın ne kadar resmi olduğuna odaklanır. Labov'a göre konuşma daha resmi hale gelirse ona verilen dikkat artar. Örneğin, gündelik konuşmadan daha resmi bir ortamda ve koşullar farklı olduğunda, konuşan kişi söylediklerine daha fazla dikkat eder. Dikkatli konuşmada daha az yerel etki görülür. İnsanlar resmi bir ortamda konuşurken itibarlarını zedelemek istemezler ve prestiji düşük olan varyantları kullanmaktan kaçınırlar. Kişiler dikkatli konuşmaya çalışsalar bile zamanla dikkatleri azaldığından dolayı varsayılan varyantlara geri dönebilirler. Bu durum, iki dilli bazı insanlar için daha zor olabilir, bu konuşmacılar uyum sağlamada daha fazla zorlanır (Sharma, 2018).

İkinci model olan "Dinleyiciye Göre Tasarım Modeli" (audience design), Bell tarafından "muhatap tasarımına" dayandırılarak oluşturulmuştur. Konuşmacılar, konuşma stillerini muhataplarına göre uyarırlar (Bloomfield, 1933). İnsanlar aileleriyle veya arkadaşlarıyla konuşurken onları etkilemeye çalışmazlar, ancak yeni tanıştıkları veya patronları veya önemli biriyle konuştuklarında iyi bir izlenim bırakmaya çalışırlar. Ayrıca gündelik ortamlarda bile insanlar kiminle konuştuklarına bağlı olarak tavırlarını ve konuşmalarını değiştirirler. Bir kişi farklı konuşmacılara karşı eğlenceli, samimi veya mesafeli olabilir. Sosyal faktörler de iki kişi arasındaki konuşmayı etkiler çünkü birbirlerine karşı tutumları buldukları durumdan etkilenir. Örneğin, güç gibi sosyal faktörler konuşmacıların konuşma tarzını etkiler (Gregory & Webster 1996). Ayrıca bir kişinin ne kadar çekici olduğunun da konuşmacının üslubunu etkilediği göz önünde bulundurulmalıdır (Babel, 2012). Muhataptan etkilenen stil değiştirme, Rickford & McNair-Knox'un (1994) çalışmasında da araştırılmıştır. Bu çalışmada farklı kanallardaki TV sunucuları gözlemlenmiş, konu ve metin aynı olsa bile kullandıkları üslubun dinleyiciye göre değiştiği görülmüştür. Bu çalışma, insanların hitap ettikleri kişilere göre konuşma tarzlarını değiştirdiklerini açıkça kanıtlamaktadır.

Bell'e (1984) göre, bir bireyin stili, içinde bulunduğu sosyal grubun varyasyon stilinden etkilenir. İnsanlar belirli bir konuşma tarzına sahip olsalar bile başka bir gruba karşılaştıklarında farklı konuşma özellikleri kazanırlar. Ayrıca gruba kendi konuşma tarzlarını da katabilirler. Bu nedenle, konuşmacılar arasındaki farklılıklar birbirini etkiler ve bu farklılıklar (varyasyon) fonetik, morfolojik, sözdizimsel veya semantik alanlarında

olabilir (Balcı, 2020). Bu değişkenliklerin hem konuşmacı içi hem de konuşmacılar arası değişkenliklere neden olduğu belirtilmektedir.

Üçüncü model "Konuşmacı Tasarımı ve Girişimci Stil Değişimi" (speaker design & initiative style-shift) modeli olarak adlandırılır. Bell (1984) ve Coupland (1984), stil değiştirme eyleminin kişisel motivasyona bağlı olduğunu iddia etmektedir. Bu motivasyon, farklı sebeplerden kaynaklanabilir ancak asıl kaynak özellikle konuşmacı ve dinleyiciler arasındaki ilişkidir. Ayrıca bu motivasyon, insanların ruh halleri veya bir sosyal grupta ya da kişisel bir ilişkide nasıl bir kimliğe sahip olmak istedikleri ile açıklanabilir. İnsanların davranışlarının çoğu birbirinden etkilenir ve bu konuşmalarına da yansır. Bu durumda insanlar bir kişiyle konuşmak için daha istekli olabilir ama bu herkes için aynı olacağı anlamına gelmez. "Konu" burada önemli bir faktördür. Bazı konular kişilere daha ilgi çekici gelebilir ya da örneğin konuşmacının mesleği gündeme geldiğinde, kişinin konuşma tarzı ve tavrı değişebilir. Konu ilgi çekici olmadığında da kişinin konuşma tarzının değiştiği görülmektedir.

Bu üç modele bakıldığında sadece birinin doğru olduğunu veya bu ifadelerin bağımsız birimler olduğunu söylemek mümkün değildir. Hepsi bağlantılı ve doğrudur. Bell (1984), konuya göre tasarlanan değişimin muhataba göre tasarlanan değişimi aşamayacağını söylemektedir. Dolayısıyla bu tasarımların birbirlerini tetiklediklerini belirtmek yanlış olmayacaktır. Benzer şekilde Tamminga vd. (2016) çalışmasında da bireysel düzeydeki varyasyonu etkileyen faktörler toplumdilbilimsel, içsel dilbilim faktörleri ve son olarak sosyolojik ve psikolojik faktörler olarak üçe ayrılmıştır.

İnsanlar, yalnız kaldıklarında veya aileleriyle birlikte olduklarında gerçekte oldukları kişilerdir. Bu yüzden en kolay şekilde konuşmaktan çekinmezler. Böyle zamanlarda ilk edindikleri dil olan yerel kullanım farkında olmadan ve otomatik olarak ortaya çıkar (Labov, 2013). Bu konuşmada özellikle belirli bir gruba ait pek çok özellik bulunabilir. Bell (1997), bu durumu "farklı grupların dilindeki geçmiş farklılıklardan kaynaklanan belirgin tarzlar" olarak tanımlamaktadır (s. 246). Bu yöresel özellikler, bir kişinin aile üyeleri veya aynı bölgeden yakın arkadaşları ile konuştuğunda daha fazla fark edilir. Bir kişi lehçesini genellikle standart olan başka bir lehçeye çevirse bile, yakın çevresiyle konuşurken yerel dilin özellikleriyle konuştuğunu görmek mümkündür. Buna karşılık insanların yabancılarla veya çalışma ortamlarındaki kişilerle konuşurken standart lehçeyi kullanmayı tercih ettikleri bilinen bir gerçektir. Bunun sebebi kendilerini yüksek toplumun bir üyesi olarak göstermek istemeleridir (Bell, 1984). Bu durumda insanlar konuşmalarını normal halinden farklı gösterirler. Temel varyasyonlar, diğer faktörlerin yanı sıra perde, ses seviyesi, ses kalitesi, konu, muhatap, seslendirme ve hizalamadaki belirgin değişikliklerle not edilir (Sharma, 2018).

Bu araştırmada esas alınan sorusu şu şekildedir:

Türkçe konuşurların resmi ve gayri resmi ortamlardaki konuşma farklılıkları nelerdir?

Çalışmada cevaplaması hedeflenen temel sorunun yanında aşağıdaki soruların da cevapları aranmıştır:

1. Konuşurlar konuşma tarzlarını değiştirdiklerinde ne tür varyasyonlar ortaya çıkmaktadır?
2. Farklı konuşma stillerinde kullanılan sözcükler birbirinden farklı mıdır?
3. Resmi ve gayriresmi ortamlarda konuşma tarzları nasıl değişir?
4. Resmi ve gayriresmi ortamlarda stil değiştirmeyi gerektiren faktörler nelerdir?

Bu araştırmada toplanan veriler internet üzerinden alınmış ve 10 kişinin (sosyal medya fenomenleri ve ünlüler) resmi ve gayri resmi ortamlarda konuşmalarını ne derece değiştirdikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Veriler herkesin erişimine açık kaynaklardan seçilmiştir. Her ne kadar videolar gayriresmi olarak belirlense de ortamda bir kameranın varlığı ve bu videoların bir internet ortamı için oluşturuluyor olmasının bilinmesi ister istemez kişiyi etkileyecektir. Ancak bu çalışmada bu durum göz ardı edilmiştir.

2. Yöntem

Hangi dil konuşulursa konuşulsun stil değişimi gerçekleşir. Özellikle farklılık insanlar yakın çevresiyle konuşurken ve ciddi bir ortamda bulduklarında ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan ve anadili Türkçe olan 10 kişinin resmi ve gayriresmi ortamlarda dil kullanımlarını nasıl değiştirdikleri araştırılmıştır. Araştırmada gözlemsel araştırma yöntemi kullanılmış olup katılımcıların internetteki videoları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı, bir değişkeni veya değişkenler kümesini belirlemektir. Daha geniş bir bağlamda, amaç belirli bireyleri, grupları veya ortam özelliklerini tanımlamaktır. Gözlemsel araştırmanın sonuçları nitel olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Kişiler toplumca bilinen internet fenomenleri ve ünlü isimlerden tercih edilmiş ve bu kişilerin yakın arkadaşlarıyla veya samimi bir ortamda çektikleri videolar ve ciddi programlardaki kayıtları karşılaştırılmıştır. Kişiler belirlenirken hem ciddi bir ortamda video kayıtları hem de arkadaşlarıyla ya da kendilerini bireysel çektikleri videoları olup olmadığı dikkate alınmıştır. Bunların haricinde programın konusuna, muhatap oldukları kişilere ve videonun çekildiği ortama odaklanılmıştır. Katılımcılardan altısı erkek, dördü kadındır. Belirli bir konulara, içeriğe veya ilgi alanına sahip videolar incelenerek katılımcılar belirlenmiştir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacına ve odaklanılan konuya uygun olduğu düşünülen videolar seçilmiştir. Bu yöntem olasılıksız örnekleme yöntemine daha yakındır. Çünkü YouTube'dan belirli videoların seçilmesiyle, rastgele bir örnekleme yapmak yerine belirli bir konu, içerik

veya ilgi alanına odaklanarak videolar belirlenmiştir. Seçim sürecinde rastgelelik veya önceden belirlenmiş bir olasılık dağılımı kullanılmamıştır. Olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme tercih edilmiştir. Bu örnekleme araştırmada belirli bir amaç veya odak noktası olduğunda tercih edilebilir. Örneklem, rastgelelik ilkesine dayanmadığından, sonuçlar seçilen videoların ve katılımcıların özelliklerine bağlı olarak sınırlı bir örneği temsil edebilir.

2.3. Veri Analizi

Katılımcıların verilerinin alındığı videolar incelenmiş ve belirli kısımların transkripsiyonları çıkarılmıştır. Bu videolarda kişilerin yerel dil kullanıp kullanmadıklarına, konuşurken resmi olup olmadıklarına (sen veya siz dili kullanma, hitap şekli, sevgi sözcükleri ve argo kullanma gibi), telaffuz farklarına, parçalarüstü birimlere, sözcük seçimlerine ve konuşulan konuların farklarına odaklanılmıştır. Araştırılacak faktörler belirlendikten sonra konulara ayrılarak çıkarılan transkripsiyonlar ve videolar tek tek incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3. Bulgular

3.1. Yerel dil kullanım farkları

Katılımcıların resmi ve gayriresmi videolarında yerel dil kullanım farklarına bakıldığında yetişme yerinin önemli olduğu görülmektedir. İstanbul'da doğup büyüyen katılımcılar veya topluma hitap etme durumunda kalmış, eğitimini bu yönde tamamlamış kişiler ne resmi ne de gayriresmi videolarında yerel dil belirtisi göstermemektedir. Ancak katılımcılardan İstanbul'dan farklı yerde doğmuş ve orada yetişmiş kişilerin gayriresmi videolarında yerel dil kullanımına daha fazla yer verdikleri gözlemlenmiştir. Örnek vermek gerekirse, Adana'da doğup büyüdüğü bilinen ve bir internet fenomeni olan katılımcı 9 (K9) dünyayı gezerek videolar çekmesine ve bazı videolarında İngilizceyi kullanmasına rağmen Türkçe konuştuğu kısımlarda bazı sözcükleri yutarak konuşmakta ve örneğin, sözcüğü 'mantıklı' diye telaffuz etmek yerine 'mantıhlı' diye söylemeyi tercih etmektedir. Benzer şekilde katılımcı 7 (K7)'nin gayriresmi bir ortamda çok daha fazla yerel dil kullandığı görülmüştür. Örneğin, 'gidiyoruz' demek yerine 'gidiyoz', 'baktım ki' demek yerine 'bahtım ki' ve 'kız' yerine 'gız' varyasyonları tercih edilmiştir. Resmi konuşmalar da bazen şaka amaçlı ve kasti olarak bu kullanımlara yer verse de gayriresmi bir ortamda k7 sürekli olarak bu yapıları kullanmaktadır. Ayrıca 'hele dur' gibi resmi bir ortamda söylemediği ifadeler de gayriresmi videolarda rastlanmaktadır. Katılımcı 8 (K8) resmi olmayan ortamda 'kardeş' yerine 'gardaş' ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 5 (K5) ise gayriresmi ortamda sözcüğü 'alica:m' şeklinde telaffuz etmek yerine 'alaca:m' şeklinde söylemeyi tercih etmiştir. Yerel konuşma dikkatsizlikle ortaya çıktığı için aile veya yakın arkadaşlarla yapılan konuşmalarda otomatik olarak kullanılmaktadır (Labov, 2013). Bu durum gayriresmi ortamlarda insanların daha rahat olmalarından ve kendi özlerine daha yakın hissetmelerinden dolayıdır. Benzer şekilde kişinin asıl kendi olabildiği ortam kendi başına olduğu zamandır. Yakın çevredeki kişiler de kişinin kendi özüne yakın tavır

sergileyebilecekleri kimseler olduğu için asıl konuşma tarzlarına geri dönme ve doğal bir dil üretimi sergileme moduna geçerler. Labov'un da bu durumla ilgili özellikle çalışan yetişkinlerden bahsetmiş ve dışarıdan gözlemcilerle dikkatli konuşmalarında gençlere göre daha keskin bir üslup değişikliğine geçtiklerini belirtmiştir. Bu kişiler ancak en uygun koşullarda yerel dillerini kullanmaktadırlar (1973).

3.2. Resmîyet derecesi

Kişilerin resmi ve gayriresmi ortamlardaki resmîyet derecelerini belirlemek için çeşitli başlıklar belirlenmiş ve inceleme yapılmıştır.

3.2.1. *Sevgi sözcükleri kullanımı*

Belirli durumlarda ve belirli muhataplarla farklı resmîyet dereceleriyle üretilen farklı dil çeşitleri ortaya çıkmaktadır (Hernandez-Campoy and Cutillas-Espinosa, 2012). Katılımcılar herkeste olduğu gibi konuşulan konu ve muhataba göre resmîyet derecelerini ayarlamaktadırlar. Videolar incelendiğinde gayriresmi videolarda daha fazla sevgi sözcüğü kullanıldığı tespit edilmiştir. Sevgi sözcükleri genellikle aile bireyleri arasında daha sıklıkla kullanılsa da günümüzde bu yapılar yakın arkadaşlar arasında da kullanılmaktadır. Ancak arkadaşlarla kullandıklarında kızların hemcinslerine veya karşı cinslerine yönelik kullandıkları tespit edilmiştir. Bu tarz sözcükleri erkekler genellikle birbirlerine kullanmamaktadırlar. K5 resmi olmayan videolarında 'aşkım, yavrum', K6 'aşkım ve K9 'aşkolar, aşkımsınız, canımsınız' gibi ifadeler yer vermiştir. Bunların haricinde katılımcılar isimlerin sonuna -ciğim/-cığım (Zeynepciğim gibi) ekleri ekleyerek yakınlıklarını bu şekilde de göstermişlerdir. Sevgi sözcüklerinin kullanımı konuşanların birbirine olan samimiyetlerini ve yakınlık derecelerini kanıtlamaktadır. Bu tür ifadeler daha resmi konuşmalarda pek rastlanmamaktadır.

3.2.2. *Argo ve küfür kullanımı*

Samimiyet derecesinin bir başka ibaresi olarak da küfürlerden ve argo kullanımından bahsedilebilir. Küfürler daha çok samimi bulunulan ortamlarda şaka amaçlı veya kişinin yargılanmaktan korkmadığı durumlarda hakaret amacıyla kullanılmaktadır. Çalışmadaki deneklere bakıldığında K1, K2, K8 ve K10 gayriresmi videolarında küfürlü konuşmalar sergilemektedir. Eğitim ve edebi dil arasında olduğu kadar eğitimsiz ve sözde standart altı ve argo arasında da kısmi bir benzerlik vardır (Lipka, 1992). Gayriresmi ortamlarda insanlar standart altı olmaktan çekinmezler ve karşısındaki kişilerin onları yargılayacağından korkmazlar. Ancak resmi bir ortamda, muhatap, konu ve bulunulan ortam da dikkate alınarak bu tarz sözlerin sarf edilmesinden kaçınılır.

Argo konusuna gelindiğinde ise argonun gizli bir dilin bazı özelliklerini taşıdığı ve karmaşık bir ifadenin tek bir sözcükle yer değiştirmesinden oluştuğu söylenebilir (Lipka, 1991). Örnek vermek gerekirse 'kafa ütölemek' yapısı çok konuşup tedirgin etmek, bıktırmak anlamında kullanılabilir. Videolardaki argo kullanımlarına bakıldığında ise yine gayriresmi ortamlarda argo kullanımlarında artış olduğu görülmektedir. K8 gayriresmi

videosunda 'ensemde, göt meydanda, sağlam delirdim' gibi ifadeler kullanırken K1 'şok içinde, manitasız kaldı, gaz vermek' gibi yapılar kullanmış, K2 de 'anasını satayım' gibi argo bir ifadeye konuşmasında yer vermiştir. Bu yapılar resmi konuşmalarda rastlanmamıştır. Resmi konuşmalarda bu gibi yapıların kullanılması genellikle hoş karşılanmamaktadır.

3.2.3. Hitap şekilleri

Farklı muhataplara hitap etmek için uygun dili kullanmak, katılımcıların kime hitap etmek istediklerini belirlemek sohbete sorunsuz bir şekilde devam etmelerini sağlar (Gardner-Chloros, 2009). Bir konuşmacı, konuşmasının daha farkında olarak konuştuğunda, daha resmi bir üsluba geçebilir ve bulunduğu toplumun prestij normlarına göre daha prestijli terimler kullanabilir (Sharma, 2018). Bu sebeple katılımcıların çoğunun resmi hitap şeklinde 'sen' dilinden 'siz' diline geçtiği görülmüştür. Resmi konuşmalarda genellikle isimle hitap etmeyi tercih ettikleri veya isimle birlikte 'hanım, bey' gibi hitap şekillerine yer verdikleri görülmüştür.

İnsanların resmi ve gayriresmi konuşmalarında birbirlerine nasıl hitap ettiklerine bakıldığında ise gayriresmi videolarında K2 ve K8 'abi' ifadesine yer vermiştir. Bu ifade gençler arasında sıkça kullanılan ve samimiyete vurgu yapan bir ibare haline gelmiştir. Benzer şekilde gayriresmi konuşmalarda K7 ve K9 gibi katılımcılarının 'kız' şeklinde ve K6'nın yine 'kızlar' şeklinde seslenme terimlerini kullandıkları görülmüştür. Bu kullanım kızlar arasında daha yaygındır. Erkeklerin birbirlerine bu şekilde hitap ettiğini duymak pek mümkün değildir. Ancak 'abi' ifadesi günümüzde ilginç bir şekilde kızlar arasında da kullanılmakta İngiltere'deki 'bro' sözcüğünün çevirisi niteliğinde özellikle gençler arasında sıklıkla duyulmaktadır. Ayrıca konuşurların gayriresmi ortamlarda 'lan' ifadesini kullandıkları da görülmüştür. Yine bu ifade argo ve kaba bir ifade olarak kabul edilip resmi ortamlarda rastlanmayacak türdendir.

3.3. Sesletim farkları

Bireyin kendi olduğu ortamlarda daha çok yöresel ağızlara kaydığından bahsedilmişti. Gözlemlenen videolarda resmi videolarda daha standart bir sesletim benimsenirken gayriresmi videolarda yutarak konuşulduğu ve telaffuza özen gösterilmediği tespit edilmiştir. Ancak burada ele alınacak olay yerel dil kullanımı değil, kişilerin bireysel konuşmalarının sesletimsel olarak nasıl değiştiğidir. Dikkatli bir konuşmada sesletime özen çok daha fazladır fakat gayriresmi videolarda konuşmacılar yanlış telaffuz etmekten çekinmemektedir. Örneğin, 'bir' yerine 'bi', 'görücü:m, gidice:m' yerine 'gitcem, görcem', 'biniyorsam' yerine 'biniyosam', 'ne yapayım' yerine 'napıyım', 'diyorum' yerine 'diyom', 'öpseydik' yerine 'öpeydik' ve 'ölüyorum' yerine 'ölüyom' kullanımları konuşurlar tarafından tercih edilmiştir. Bu yapılar yerel ağızlardan çok modern dünyanın ve gençlerin ürettikleri yeni tarz bir varyasyon olarak kabul edilebilir. Daha önce Labov (1966)'un -r silinmesi çalışmalarında da görüldüğü gibi konuşurların dile kolay gelen yapıları tercih etme eğilimleri söz konusudur ve daha önceden tanıdıkları ve samimi oldukları kişilerle konuşurken standart olmayan varyasyonların ortaya çıkması bu durum için de söz

konusudur. Bu yapıların arasına -yor ekinin 3. şahıslarla kullanımında -r'nin silinmesi gibi herkesçe çoğu koşulda telaffuz edilmeyen yapılar dâhil edilmemiştir. Buradaki temel odak standart Türkçe telaffuzdan ne kadar uzaklaştıklarına bakmaktır. Ancak belirtmek gerekir ki ortak artikülasyonun dile özgü etkiler gösterebileceğine dair kanıtlar olsa da (örn. Manuel, 1990), bu farklılıklar ortak artikülasyonun evrensel olduğu düşünülen mutlak varlığını değil, varyasyonların dillerde derece derece var olduğunu göstermektedir (Farnetani & Recasens, 2010).

Bunların haricinde kişilerde yerel dil izleri görülmesi bile bazı gayriresmi konuşmalarda taklit, güldürme veya farklı bir amaç için standart telaffuzdan sapmalar gözlenmiştir. Kişilerin bunu yapmalarındaki sebep tam olarak bilinmesi de bu şekilde konuşmalarına samimiyet katmaya çalıştıkları veya karşılarındaki kişileri güldürmeyi hedefledikleri düşünülebilir. Bunun haricinde bu yapılar taklit amacıyla da kullanılmaktadır. Bu gibi yapıların niçin başkalarını güldürmek veya şaka amaçlı kullanıldıkları ise daha detaylı olarak araştırılmalıdır.

3.4. Parçalarüstü birimler

Konuşma esnasında sesin yükselip alçalması, hızlanıp yavaşlaması ve tonlama değişiklikleri, parçalarüstü ses bilgisini ve onun birimlerini ifade eder. Bu, parçalı seslerden, örneğin hece veya kelime gibi daha büyük birimlere uygulanan sesbilimsel özellikleri kapsar. Bu tür özelliklere, parçalarüstü özellikler ya da başka bir deyişle prozodi (prosody) adı verilir. Ton, vurgu, ezgi ve hız gibi parçalarüstü ses birimleri, tekrarlı yapıları desteklerken, konuşanın duygu durumlarını - pişmanlık, şaşkınlık, güven, onaylama, tavsiye etme gibi - ifade etmesine imkân sağlar. Bu birimler, konuşmanın duygusal tonunu ve niyetini belirleyerek, iletişimin daha etkili ve anlamlı olmasını mümkün kılar (Hirik, 2019).

Konuşurların genel olarak ortak noktası gayriresmi konuşmalarda resmi konuşmalara göre çok daha hızlı konuşmalarıdır. Resmi ortamlarda konuşurlar çok daha sakin bir tavır sergilemekte ve tane tane konuşmayı tercih etmektedir. Pek çoğu resmi videolarda düşünerek konuşmaktadır. Bunun sebebi konuşmalarına dikkat ediyor ve hata yapmak istemiyor olmaları olabilir.

Dikkat çeken bir başka durum ise ses tonlarındaki iniş ve çıkışlardır. Resmi videolarda ses tonları genellikle sabit kalmakta ve kişiler sakinliklerini korumaktadır. Ancak gayriresmi videolarda ses tonlarındaki iniş ve çıkışlar çok fazladır. Bazı espriler ve sözcükler çok büyük tepkilerle ve yüksek ses tonlarıyla ifade edilmektedir. Ayrıca ses tonlarındaki değişimlere resmi videolarda konuşurların daha tok bir ses tonu takınımları da eklenebilir. Konuşma dilinde tonlama ifadenin anlamını değiştirmekte veya belirlemekte önemli bir role sahiptir (Hirik, 2019). Çoğu konuşur kendi ses tonlarından daha tok bir tonda konuşmakta ve bu şekilde durumun veya konunun ciddiyetini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra gayriresmi videoların çoğunda konuşurların konuşma aralarında sık sık güldükleri ve ses tonlarını

neşeli bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir. Konuşulan konu komik olmasa bile birçok konuşmada gülmeler eksik olmamaktadır.

Bir başka dikkat çeken faktör ise bazı durumlarda konuşurların şarkılara başvurmasıdır. Özellikle konuşurlar neşeli bir anlarında ise veya modları yüksekse şarkıları konuşma aralarında hatta bazen cevap niteliğinde kullanmaktadırlar.

Ruh hallerindeki değişme de sözcüklerine ve tavırlarına yansımaktadır. Resmi ortamlardaki ve gayriresmi ortamlardaki modları arasında büyük fark görülen konuşurlar. Ciddi durum söz konusuysen resmiyetlerini korumakta ses tonlarını değiştirmemeye, espi yapmamaya, abartılı söylemler kullanmamaya ve gülmemeye dikkat etmektedirler. Gayriresmi videolara bakıldığında ise ruh halleri çok daha neşeli ve gülme, abartma ve taklit yapma hakimdir. Videolardaki konuşurların söylemlerinden örnek vermek gerekirse k6 'ığğ, ööğğ' gibi abartılı taklitler yapmakta, k5 'ya' gibi konuşmada boşlukları doldurmaya yarayan sözün telaffuzunu 'yeaa' şeklinde değiştirmekte, k4 'açtım' demek yerine 'aaaaçtım' demeyi tercih etmekte ve k8 'ne yapayım' yerine 'naapıyım' şeklinde abartılı ve uzatmalı söylemler kullanmaktadır. Bunlardan farklı olarak konunun değişiminin de kişinin kullandığı yapıları etkilediği söylenebilir. Aynı kişilerle konuşmalarına rağmen konuşurlar bazı konulara daha ilgili ve bu konularla ilgili daha ciddi ve bazı konularda da daha ölçsüz bir konuşma sergilemektedirler.

Ek olarak sözcükler arası doldurma yapıları kullanılması konuşurlarda sıklıkla görülmüştür. Özellikle 'yaa, ıı, ee' doldurma yapılarına rastlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki konuşmaları incelenen kişiler kameralara konuşmaya alışkın kişiler olup çoğu videolarda tekmeden konuşacak duruma gelmiş bireylerdir. Bu sebeple sözcükler arası doldurmalar diğer insanlara kıyasla bu insanlarda daha azdır denilebilir. Bunun sebebi ise sözcük arası doldurmaların ne söyleyeceğini bilememekten veya düşünceleri toparlayamamaktan olduğu düşünülebilir. Ancak incelenen kişiler meslekleri ve yaptıkları videolar gereği bu durumu diğer kişilere nazaran daha iyi yönetebilen ve sözcük arası dolguları çok fazla kullanmamaya alışmış insanlardır.

3.5. Sözcük seçimi

Sözcük seçimlerindeki fark resmi ve gayriresmi ortamlara göre farklılık göstermektedir. Resmi ortamlarda konuşurlar günlük dilde kullandıklarından daha farklı yapıları tercih etmektedirler. Örneğin; K1 'evet' ya da 'tabii ki' demek yerine 'elbette' demeyi tercih etmiş, K2 'doktrin' ve K5 'daha ziyade' ifadelerine resmi konuşmalarında yer vermiştir. Bu tarz kelimelere günlük dilde sıklıkla rastlanmamaktadır. Sözcük seçimlerindeki değişimler konunun değişmesi ile de doğrudan alakalıdır. Konuşulan konu hakkındaki sözcükler daha terimsel nitelikte olabilmektedir.

Gayriresmi konuşmalarına bakıldığında ise K2' nin 'berbat tipler', K4' ün 'muncıklamak', K5'in 'sabahın körü', K6 'deli kazandırıyor', K9 'çişim geldi' ve K10 'iğrenç insanlarsınız'

ifadelerini kullanmıştır. Bu söylemlere resmi konuşmalarda pek rastlanmamakta olup daha kişiye özgü ve günlük ifadelerdir.

İki dilli konuşmacıların, görünürde herhangi bir çaba harcamadan iki veya daha fazla dili, lehçeyi veya çeşidi aynı konuşmada kullanması oldukça olağan bir durumdur. Kod değişirme olarak bilinen durum, dilbilimde önemli bir ilgi odağı haline gelmiştir Meisel (1989), iki gramer sisteminin kaynaşması için kod karıştırmayı kullanırken, kod değişirmeyi muhatap, konu, bağlam vb.'ye göre dili seçme pragmatik becerisi olarak tanımlar (Gardner-Chloros, 2009). Gayriresmi konuşmalarda konuşurların İngilizce ifadelerle yer verdikleri ve kod değişimine başvurdukları görülmüştür. K6 gayriresmi konuşmalarında 'no (hayır), it doesn't (öyle değil), oh my god (aman tanrım), fix (sabit)' gibi ifadelerle yer verirken, K9 'december (aralık), story (hikaye)' gibi İngilizce sözcüklere konuşmalarında yer vermişlerdir. Konuşurlardan biri İngilizce kullanırken popüler kültüre uyum sağlamaya çalışmakta diğeri ise çektiği videoları yurtdışında kaydettiği için sözcük seçiminde zorlanmaktadır. Yani bu iki konuşurun kod değişirme sebepleri birbirlerinden oldukça farklıdır. Kod değişiminin kullanım nedenleri şu şekilde özetlenebilir. (1) kolay veya rahat bir seçenek olduğu düşünülür; (2) genellikle uygun bulunmaz; (3) bilinçsizce yapılabilir (Gardner-Chloros, 2009). Kod değişiminin Gardner-Chloros'a göre aile ve işyeri ortamları arasında yapılan bir karşılaştırmada, işyerlerinde, meslektaşlar veya akranlar arasında, aile üyeleri arasında olduğundan daha sık ve daha yoğun olduğu görülmektedir. Ancak videolara bakıldığında resmi videolarda terim anlamında kullanılmadığı müddetçe İngilizce sözcüklere çok fazla yer verilmemiştir.

3.6. Konu seçimi

Bir konuşma dizisindeki yüksek dinamizmin en bariz yorumu, konuşmacının konu veya muhataptaki değişimlerden kaynaklı motivasyonunun değişmesidir (Tamminga, vd., 2016). Konuşulan konudaki değişiklikler kişilerin konuşma tarzlarını etkilemektedir. İnsanlar siyaset, din, psikolojik analiz gibi konularda daha ciddi bir tavır sergilerken günlük konuşmalarında başka birinden bahsederken, bir anılarını anlatırken, kendileri hakkında konuşurken daha neşeli ve enerjik bir tavır sergilemektedir. Videolardaki konuları incelediğimizde resmi videolarda siyasetten, psikolojik analizlerden, kişilerin geçmiş kötü anılarından veya travmalarından, yayınlanan bir programdan, bilimsel gerçeklerden, gençlerin problemlerinden, belirli bir kesimin yaşadığı problemlerden ve ailevi krizlerden bahsedildiği görülmüştür. Bu gibi konular genellikle espri yapmaya, gülmeye veya dalga geçmeye uygun konular değildir. Hele ki herkese açık platformlarda konuşulduğunda toplumun hangi kesiminin bu konuşmalardan olumsuz etkileneceği veya onları inciteceği bilinemez. Bu sebeple bu gibi konulardan bahsederken insanlar daha mesafeli ve resmi olmayı tercih etmektedir. Bu gibi hassas konular insanları derinden etkilemekte ve ruh hallerini değiştirmekte veya onları daha ciddileştirmektedir.

Gayriresmi videolarda geçen konulara bakıldığında kişiler genellikle anılarından, tanıdıkları diğer insanlardan, geçmişte yaşadıklarından, karşılarındaki muhataplarıyla ilgili

soru ve cevaplardan, yemek yapımından, birlikte oldukları insanlardan, o an yaptıkları işlerden, gezdikleri yerlerden ve genel anlamda kendilerinden ve muhataplarından bahsetmektedirler. Kişiler bu gibi konulardan bahsederken terimsel sözcüklere ihtiyaç duymaz, günlük sözcüklerle konuşur. Ayrıca konuşurlar bildikleri, içine dahil oldukları bir konudan bahsederken dahil olmadıkları konulara göre daha motive şekilde konuşurlar. Bunun haricinde kişilerin bahsettikleri konulara ilgili olması yine onların motivasyonlarını artıracaktır. Örneğin; bir kişi biyoloji alanında uzmanlaşmış ise ve bu konu onun ilgisi dahilindeyse biyoloji üzerine hevesle konuşurken fizik üzerine aynı hevesle ilgiyle konuşmayabilir.

4. Tartışma

Daha önce yapılan araştırmalar ve bu araştırmanın bulguları göz önüne alındığında, üslup değiştirmenin çeşitli özelliklerinin olduğu, resmi ortamlarda ve arkadaşlarla günlük konuşmada kullanılan üslupların birbirinden oldukça farklı olduğu söylenebilir. Bell, muhatapın veya dinleyicilerin doğasının bir konuşmacının stil değişimindeki ana faktörler olduğunu desteklese de konu ve ortam gibi "kişisel olmayan" etmenlerin de bazı etkileri olduğunu vurgular (Rickford & McNair-Knox, 1994). Bu bakımdan üslup değiştirmede sözcük seçiminin ve söyleyişin değiştiği kayıtlarla ve videolarla bilinse de bir kişinin farklı kişilerle farklı nedenlerle konuşmasında ruh halinin de değiştiği fark edilmiştir. Biçimsel çeşitlilik (varyasyonlar), sosyal/psikolojik faktörlere göre bireyin karakteristik özelliklerini belirler (Guy & Boberg,1997). Bu araştırmada ortaya çıkan duruma göre kişiler yakın arkadaşlarıyla konuşurken bahsettikleri şeyler komik olmasa bile bunları gülererek söylemeyi tercih etmektedir. Ayrıca, kişiler ne hakkında ve kim ile konuştuklarına bağlı olarak ses tonlarını da değiştirmektedir. İşte bu durumun asıl sebebi duygularını ses tonlarına yansıtmak istemeleridir çünkü yakın arkadaşlarının yanındayken bireyler eğlenmek ve güzel vakit geçirmek ister, bununla birlikte kendileri olmaktan korkmazlar. Ayrıca yargılanmayı umursamazlar ve hatta bazen bazı insanlar için yakın arkadaşlar ailelerinden daha yakın kişiler olabilir çünkü bazı ebeveynler aile bireylerine karşı yargılayıcı olabilmektedir. Kişilerin kendi kimliklerini gizledikleri ortamlarda meslektaşları, program sunucuları veya mesafeli oldukları kişiler ile konuşurken sabit ve mesafeli bir kimlik giydikleri görülmüştür. Dolayısıyla, burada dinleyici göre tasarım modeli göz önünde bulundurulabilir. Bireyler kiminle konuştuklarını düşünürler ve konuşmalarını muhataplarına göre ayarlarlar.

Ruh hali değiştirme konusunda konuşmacı tasarımı modelini de ele alabiliriz çünkü kayıtlar incelendiğinde konuşurların arkadaşlarıyla konuşurken bile konuştukları konuya göre ruh hallerini değiştirdikleri görülmüştür. Kişiler videolarda bazen gülmekte, bazen de söylediklerine göre susup ciddileşmektedirler. Üzücü bir şey söylediklerinde ses tonları da değişmekte ya da komik bir şey ifade etmek isterlerse neşeli bir tonla konuşmaktadırlar. Kayıtlara bakıldığında bir yabancı bile Türkçe bilmeden ne hissettiklerini anlayabilecektir çünkü duygularını açıkça ortaya koymaktadırlar. Muhatapları aynı kişi olsa bile konuştukları konuya göre tavırlarını değiştirmektedirler.

Birçok araştırmada insanların kendilerini rahat hissettiklerinde yerel konuşmalarına döndükleri kanıtlanmıştır ancak kayıtlardan söyleyebiliriz ki, bir kişi standart dili konuşuyorsa ve herhangi bir yerel dile çocukluğundan beri maruz kalmadıysa veyahut kendi kullandığı dili tamamen standart dile adapte etmişse resmi ve gayriresmi ortamlarda telaffuz veya dilbilgisi yapısını değiştirmek yerine sadece sözcük seçimini değiştirir. Ancak konuşurlar gündelik hayatlarında yerel dile maruz kalmış, aile içinde veya yakın çevreleri ile bu dili kullanıyor durumdaysa gayriresmi konuşmalarında bu dilin etkileri daha belirgin hale gelmektedir. Resmi konuşmalarda kişiler genellikle yerel dil varyantlarını kullanmamayı bilinçli olarak tercih ederler. Konuşmalarına dikkat ederek standart yani en prestijli görülen dile uyum sağlamaya çalışırlar.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da sözcük seçiminin konuşmanın konusuna göre değişebileceğidir. Aynı kişi mesleğinden veya bazı terimsel yapılardan bahsederken İngilizce sözcükler kullanıyor olabilir ama konu değiştirildiğinde İngilizce kelimeleri bırakıp Türkçe konuşmasına devam edebilir. Bu durumu yorumlamak için dikkatli konuşma modeline bakabiliriz. Bu model bize konuşmacının konuya göre stilini değiştirdiğini söyler. Videolardan, konu ve muhatapları değiştiğinde kod değiştirebildiği anlaşılmaktadır. Gayriresmi videolarda İngilizce unsurlarına daha fazla rastlanması popüler kültürde ve internet ortamında İngilizcenin gözde olması sebebiyledir denilebilir. Bazı yapıların İngilizce karşılıklarının kullanılması kişilere daha kolay gelmektedir çünkü bunları Türkçeye çevirip kullanmak zaman kaybına sebebiyet vermektedir. Konuşanların dilsel seçimleri, dilin kullanıldığı bağlamları temsil eder ve bunlarla örtüşür (Coupland, 1984). Ortamda bir kamera olması ve kayda alındıklarını biliyor olmak resmi ortamlarda alınan kayıtlar kadar olmasa da onların dil tercihlerini etkileyecektir.

Resmi ve gayriresmi konuşma arasındaki farkı gösteren diğer bir faktör ise kişilerin yakın arkadaşlarıyla konuşurken bazı sevgi sözcükleri kullanmayı tercih etmeleridir. Bu Türkiye'de ve Türkçe dilinde oldukça yaygındır. Bu terimler genellikle kadın konuşurlar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Bu terimlerin resmi bir ortamda kullanılmadıkları video kayıtlarında görülmektedir. Kişiler daha resmi ortamlarda daha resmi hitap terimleri kullanmayı tercih ederler.

Katılımcıların resmi ortamlarda konuştuklarında konuya daha çok odaklandıkları, ancak bir arkadaşla sohbet ederken çok fazla sözcükler arası doldurma sesler kullandıkları belirlenmiştir. Burada konuşma modeli dikkate alınabilir çünkü kişiler arkadaşlarıyla konuşurken nasıl görüneceklerini daha az umursarlar. Bu sebeple 'ııı, şey, eee' gibi sözcük arası doldurucu ifadeleri söylemekten kaçınmazlar. Bu durum, arkadaşlarıyla gündelik konularda konuştukları konulara ve söylediklerine dikkat etmediklerini göstermektedir. Yine burada dinleyici modelini ele alabiliriz çünkü onlar arkadaşlarının yargılamayacağını bilirler. Arkadaşlar konuşurken birbirlerinden mükemmel olmalarını beklemezler. Konuşurken kişilerin karşısındaki muhatap önemlidir çünkü söylediklerini zihinlerinde daha çok kontrol ederler. Konu da en az muhatap kadar önemlidir çünkü muhatap değiştikçe konu da değişir. Böylece bu iki unsurun birbirlerini tamamladıkları söylenebilir.

Özetle, dinleyiciye göre tasarım, konuşmaya dikkat ve konuşmacı tasarımı modelleri birbiriyle bağlantılıdır. Bu modeller ayrı birimler olarak düşünülmemelidir. İnsanlar toplumda yüksek bir statüye sahip olsalar ve iyi eğitim alsalar da konuşmanın en kolay yolunu seçerler ve kendileri olma şansı bulduklarında bunu kullanırlar. Kişiler gerçek kimliklerini yansıtırken hata yapmaktan, duygularını açığa vurmaktan çekinmezler. İnsanlar konuşmalarında rahat hissettikçe daha çok kendileri olurlar. Konuşmalarını değiştirdikçe telaffuzları, sözcük seçimleri, ruh halleri, konuşma hızları ve hatta ses tonları değişir. Labov (1972a)'un dediği gibi, herkes tarz değiştirir, ancak bazıları diğerlerinden daha büyük değişiklikler ortaya koyar.

5. Sonuç

Bu çalışmanın sonucunda aşağıda maddeler halinde verilen sonuç ve öneriler ortaya çıkmıştır:

1. Kişilerin bireysel konuşmalarındaki değişimler muhataplarından, konudan ve kişisel motivasyonlarından kaynaklanabilir. Bu da dinleyici modeli, konuşmaya dikkat modeli ve konuşmacı modelinin birbirlerinden ayrı yapılar olarak değil, birbirine bağlı ve birbirini tetikleyen birimler olarak düşünülmesi gerektiğini göstermektedir.
2. Yerel ağız varyasyonları gayriresmi konuşmalarda daha fazla ortaya çıkmakta ancak sadece bu dile maruz kalmış veya günlük hayatta kullananlar tarafından üretilmektedir. Standart dil hayatının bütün alanlarına yerleşmiş bir bireyde bu gibi bir durum söz konusu değildir.
3. Sevgi sözcükleri, argo, küfür ve sen dili genellikle gayriresmi konuşmalarda tercih edilirken resmi konuşmalarda hitap şekilleri daha resmidir ve resmiyet belirten siz dili kullanılır.
4. Telaffuz farkları aynı sözcükler için resmi ve gayriresmi ortamlarda farklı olabilmektedir. Bundan kasıt yerel dil varyantları haricinde konuşurların yutarak konuşması, yanlış telaffuzlar, sözcüklerdeki hecelerin allofonlarının kullanılması sayılabilir.
5. Konuşurların sözcükler haricindeki dil kullanımları hızlı konuşmaları, sözcükler arasında doldurucu ifade kullanmaları, ses tonlarındaki keskin geçişler ve konuşma ezgilerinin dalgalı olması gayriresmi konuşmalarda sıklıkla görülürken resmi konuşmalarda ses tonu sabit ve tok, tavır ciddi ve konuşulan sözcüklere dikkat edilen bir tavır sergilenmektedir.
6. Konuşmaya dikkat modeli dikkate alınarak sözcük seçimleri gayriresmi konuşmalarda daha terimsel ve sofistike sözcüklerden seçilirken günlük konuşmalarda sözcük kullanımı sınırlıdır.
7. Konuşmacı tasarımı ile örtüşen konuya dikkat etme faktöründe ise kişiler kendileriyle alakalı gündelik konuları daha rahat bir dille konuşurken resmi ortamlardaki bilimsel, siyasi ve benzeri konuları sözcüklerini seçerek ve dikkatli konuşurlar. Ayrıca konu değişimi

Sarıdede İssakha Mahamat / Türkçe Konuşurların Resmi ve Gayriresmi Konuşmalarda Stil Değişirmesi ruh halini de etkilemekte aynı kişiyle konuşulan farklı konular kişilerin tavır ve tutumunu değiştirmektedir.

Teşekkür: Dr. Öğr. Üyesi Gözde Demirel Fakiroğlu'na desteklerinden ve rehberliğinden dolayı teşekkürlerimi iletiyorum.

Kaynaklar

- Babel, M. (2012). Evidence for phonetic and social selectivity in spontaneous phonetic imitation. *Journal of Phonetics*, 40, 177–189.
- Balcı, H. A. (2020). Varyant, değişken ve varyasyon dilbilimi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*. <https://doi.org/10.20322/littera.740237>
- Bell, A. (1984). Language style as audience design. *Language in Society*, 13, 145–204.
- Bell, A. (1997). Language style as audience design. In N. Coupland & A. Jaworski (Eds.), *Sociolinguistics: A reader* (pp. 240–250). Macmillan Education.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. University of Chicago Press.
- Coupland, N. (1984). Accommodation at work: Some phonological data and their implications. *International Journal of the Sociology of Language*, 46, 49–70.
- Farnetani, E., & Recasens, D. (2010). Coarticulation and connected speech processes. In W. J. Hardcastle, J. Laver, & F. E. Gibbon (Eds.), *The handbook of phonetic sciences* (pp. 316–352). Blackwell.
- Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-Switching*. Cambridge University Press.
- Gregory, S. W., & Webster, S. (1996). A nonverbal signal in voices of interview partners effectively predicts communication accommodation and social status perceptions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1231–1240.
- Guy, G. R., & Boberg, C. (1997). Inherent variability and the obligatory contour principle. *Language Variation and Change*, 9(2), 149–164.
- Hirik, E. (2019). Tekrarlı yüklemeler ile parçalarüstü ses birimlerin anlama etkisi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. <https://doi.org/10.7816/idil-08-53-01>
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Patterns*. University of Pennsylvania Press.
- Labov, W. (2013). *The Language of Life and Death: The Transformation of Experience in Oral Narrative*. Cambridge University Press.
- Lipka, L. (1991). An outline of English lexicology: Lexical structure, word semantics, and word-formation. *Language*, 67(3), 654. <https://doi.org/10.2307/415055>
- Manuel, S. Y. (1990). The role of contrast in limiting vowel-to-vowel coarticulation in different languages. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 88(3), 1286–1298.

- Rickford, J. R., & McNair-Knox, F. (1994). Addressee and topic influenced style shift: A quantitative sociolinguistic study. In *Sociolinguistic Perspectives on Register* (pp. 235-276). Oxford University Press.
- Sharma, D. (2018). Style dominance: Attention, audience, and the 'real me'. *Language in Society*, 47, 1-31.
- Tamminga, M., MacKenzie, L., & Embick, D. (2016). The dynamics of variation in individuals. *Linguistic Variation*, 16(2), 300-336. <https://doi.org/10.1075/lv.16.2.06tam>